

14. 张浩。书写与重塑:20世纪中国女性文学的精神分析阐释。- 北京:北京语言文化出版社, 2010年版。- 228页。

Статья посвящена психоаналитической типизации произведений «Перекрестные тропинки» И. Франко и «Паук» Сюй Ди-шаня сквозь призму антропологии любви и ненависти. Основательно исследованы проблемы символизации архетипов, а также мифологические образы диалектического мышления в измерении антитезы добра и зла. Автор рассматривает значение и смысл образов-символов «Перекрестных тропинок» И. Франко в связи с философскими концепциями конфуцианства и даосизма, а рассказ «Паук» Сюй Ди-шаня – с христианским мировоззрением, аргументируя этот «парадоксальный» культурологический феномен тем, что «коллективное бессознательное» за К. Г. Юнгом идентичное у всех людей и народов.

Ключевые слова: коллективное бессознательное, архетипы, объекты и формы любви, невротический тип характера, образы-символы, сюжет, герой, текст.

УДК 821.111-3

ББК 80/84

М.М. Калініченко (к.філол. наук., Рівне)

Творчість Джорджа Ліппарда в дискурсі північноамериканської літератури ХІХ сторіччя

У статті здійснено першу в історії українського літературознавства спробу аналітичної інтерпретації творчої біографії найвідомішого популярного автора Сполучених Штатів першої половини дев'ятнадцятого сторіччя — сенсаційного літератора Джорджа Ліппарда. Акцентовано на потребі ретельного студювання всієї повноти і складності митецьких зв'язків письменника із дискурсивними практиками демократичної культури його батьківщини. Розглянуті деякі особливості естетичного та ідейного впливу Ліппарда на творчість головних репрезентантів літератури доби Американського Ренесансу.

Ключові слова: Джордж Лінпарт, дискурс, Американський Ренесанс, сенсаційна література.

Kalinichenko M. Creative work of George Lippard in the discourse of North-American literature of the XIX century

The article attempts to present, for the first time in the history of modern Ukrainian literary studies, an analytical scientific interpretation of the creative biography and the essential characteristics of the style of the most distinguished popular author of the United States of the first half of the nineteenth century — the greatest master of the national sensational fiction George Lippard. It is stressed that there is a vital need for a careful scholarly examination of the entire complex of his numerous artistic associations with the discursive practices of the national culture of his democratic country. Some features of aesthetic and ideological influence of Lippard on the creative work of the main representatives of the national literature of American Renaissance are also reviewed. It is accentuated that the author of the Quaker City and other sensational bestsellers which surpassed all other American works before the publication of Uncle Tom's Cabin by Harriet Beecher-Stowe, deserves to be reintegrated into the canonical history of North American Romanticism. Lippard's innovative stylistic and thematic discoveries in the realm of popular sensational fiction opened new ways of development for the new generation of highbrow American classics, including Hawthorne, Melville and Whitman.

Key words: George Lippard, discourse, American Renaissance, sensational fiction.

Постановка наукової проблеми та її значення.

Сполучені Штати першої половини XIX сторіччя — молода країна політиків, підприємців, фінансистів, проповідників, переважна більшість з яких університетського диплому не бачила в очі, країна робітників, фермерів, піонерів фронтиру, освіченість яких не перевищувала базових навичок читання, — ця країна любила і бажала читати. Втім, аж ніяк не високу літературу, сприйняття якої вимагало вільного часу і немалою інтелектуального вишколу. Праглося читання цікавого і швидкого, спроможного

здивувати, полонити уяву, емоційно вразити. Французький аристократ Алексіс де Токвіль, що прибув сюди 1831 року, констатував дивне, на його погляд, ставлення нового демократичного суспільства до літератури: «Американці бажають відчувати пекучі емоції, зробити несподівані відкриття, дізнатися про вражаючі істини та жахливі помилки інших, спроможні схвилювати, змусити співчувати тому, що діється на сторінках вигаданих історій» [*Tocqueville A. 2006: 89*]. Не лише сторонні спостерігачі помічали тяжіння читацького загалу до сенсаційності. Вільям Еллері Ченніг, провідник унітаріанської церкви, яка радикально змінювала духове життя країни, стверджував: «Бути стимульованим, бути приємно схвилюваним – ось загальне хотіння більшості наших людей». На його думку, сучасники воліли отримувати від читання результати, подібні до тих, на які спроможні «збуджуючі препарати» [*Reynolds D. 2011: 248*].

Сенсаційна література наполегливо акцентувала на конфлікті між удаваними стовпами і батьками суспільства (політиками, що нехтують ідеалами демократії, корумпованими представниками державного апарату, зажерливими правниками, банкірами й фабрикантами) і демократичною більшістю населення, визначальними настроями котрої ставали розчарування, обурення, ненависть і жага помсти. Сенсаційна література була осереддям національної самокритики, випустивши на волю енергію незадоволення і протесту. Вона посилювала загальну атмосферу невизначеності сьогодення й майбутнього, панування нестримних емоцій, катастрофічних настроїв. Така змістовність сенсаційних текстів підсилювалася і формальними ознаками: постійними порушеннями наративної послідовності, ірраціональними змінами часу і простору – загалом демонстративним нехтуванням митецькими засобами з чужинського (переважно ненависного британського) класичного літературного арсеналу. Сенсаційні автори

пов'язували власну творчість із тим, що вони сприймали за процес утвердження національної культуральної ідентичності, специфічного американізму — органічного зв'язку з проявами усього нестримного, фантастичного, принципово неможливого у будь-кому іншому соціальному і культуральному середовищі. Таку зухвалість, поєднану з ірраціональністю, А. Де Токвіль вважав за найважливішу ознаку всієї північноамериканської літератури: «Загалом, демократична література ніколи не буде втілювати порядок, послідовність й митецьку майстерність, притаманну аристократичній літературі; вона буде нехтувати й навіть зневажати формальними якостями. Демократичний літературний стиль часто може бути дивним, неправильним, переобтяженим й занадто вільним, й майже завжди він сильний і відвертий» [Tocqueville A. 2006: 215].

Блискучими зразками сукупних ознак північноамериканського сенсаційного твору були романи Джорджа Ліппарда (1822–1854). Один з сучасників розмірковував над особливостями його творів: «...щоби відтворити стиль Ліппарда, письменнику потрібно народитися з недугою, котра зветься танок Святого Віта, пройти довготривале лікування від важкої лихоманки, кожну ніч бачити у снах суцільні кошмари й до смерті перелякатися, раптово потрапивши до ями з отруйними зміями, - коротше кажучи, для цього потрібно писати під впливом всіх цих різноманітних факторів, які тільки у своїй сукупності зможуть породити таке натхнення, яким може похвалитися цей славетний письменник» []. Проте, якими б незвичними не здавалися романи Ліппарда, вони й сьогодні залишаються цілковито й беззаперечно американськими у визначенні А. де Токвіля — нестримно фантастичними, вражаюче відвертими, такими, що нехтують усіма правилами і обмеженнями, сповненими надзвичайної сили лінгвістичного шаленства, агресивно атакуючими читацьку свідомість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творча біографія Ліппарда до сьогодні залишається практично невідомою українському академічному загалу. Лише в останні роки його літературно-критична спадщина привернула увагу частини американських дослідників. За своє нетривале життя, більшість частину якого письменник провів у рідному місті Філадельфія, цей добре забутий в наш час майстер популярної сенсаційної літератури встиг здобути загальнонаціональне визнання як талановитий літератор, безкомпромісний соціальний критик та полум'яний громадський активіст.

Найвідоміший твір Ліппарда — викривальний соціально-політичний роман «The Quaker City», витримав понад 20 перевидань лише в Сполучених Штатах. До появи у 1852-му році бестселеру Гарріет Бічер-Стоу «Uncle Tom's Cabin», він залишався найпопулярнішою американською книгою дев'ятнадцятого сторіччя, котру прославляли як «геніальний твір» (за словами Едгара По і Марка Твена) і, водночас, презирливо іменували «найаморальнішою книгою доби». Роман «The Quaker City» (Місто квакерів), назва якого була вигадана Ліппардом з метою висміяти удавану добродішність сучасних мешканців Філадельфії — одного з найстаріших релігійних осередків країни, впродовж багатьох років викликав захоплення провідників північноамериканського романтизму, серед яких його найбільшими шанувальниками були Натаніель Готорн, Волт Вітмен і Герман Мелвілл.

Мета статті зумовлена необхідністю переосмислення сталої історії розвитку американського красного письменства доби романтизму у його дискурсивних асоціаціях з національною популярною культурою, найяскравішим представником якої у першій половині дев'ятнадцятого сторіччя став автор роману «The Quaker City». **Завдання статті** передбачає аналіз маловідомих митецьких та ідейних компонентів творчості Ліппарда, які

суттєво позначилися на формуванні його питомо національної літературної практики, нерозривно пов'язаної із популярною демократичною культурою Сполучених Штатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для Ліппарда не існувало іншої світоглядної, політичної системи, ніж радикальний демократизм, котрий він пов'язував із заповітами засновників і оборонців американської державності. В цьому він був, вірогідно, ледь не найяскравішою постаттю серед патріотично налаштованих літераторів доби, що передувала громадянській війні. Його повага до американських батьків-засновників межувала з релігійним служінням, що засвідчують його історичні «легенди» — оповідання, у котрих письменник натхненно зображував міфологізованих героїв революційної минувшини. З іншого боку, усвідомлення нездоланного, невирішувального протиріччя між демократичними ідеалами і загрозами, що чатували на Америку, змушувало його писати похмурі й жахливі викривальні твори, у котрих корупція та аморальність вищого класу зображувалися у стилі, котрий, імовірно, взагалі не знав собі рівних за ірраціоналізмом та руйнівною енергетикою.

Ліппард був ладен розпочати довготривалу священну війну проти всіх ворогів американської демократії. Його напади на корумпованих політиків і багатіїв, виступи на захист бідняків та інших представників демократичного соціуму, які зазнавали утисків, були абсолютно безкомпромісними. Він наполягав на мирних засобах суспільних перетворень, однак попереджував, що, у разі невиконання вимог простих робітників, вони мають «вступити у рішучу боротьбу проти своїх ворогів, й якщо доведеться, вони будуть битися усіма можливими способами, навіть із рушницею, шаблею або ножом у руках». Відсутні будь-які свідчення того, що Ліппард був хоча б

побіжно знайомий з ідеями свого сучасника Карла Маркса. Однак у його найвідомішому романі «The Quaker City» знаходимо таку тираду: «Називайте ці нації, як вам заманеться – звіть їх французами, англійцями, німцями, ірландцями, угорцями або румунами – це нічого не змінює, адже усі вони належать до єдиної великої нації пригноблених!» [Lippard G. 1995: 26]. Вона дивним чином нагадує відомі слова з комуністичного маніфесту. Цілком вірогідно, що такий радикально-демократичний інтернаціоналізм згодом вплинув на творчість Г. Мелвілла, який зробив китобійний корабель «Пеквод» символом об'єднання представників усіх націй світу, а також відгукнувся у поезіях В. Вітмена. Однак обидва митці не сягнули рівня войовничості, нестримності риторики і рішучих пропагандистських стратегій, притаманних творам Ліппарда. Зокрема, у романі «Paul Ardenheim» (1848) читаємо слова, що напрочуд подібні до рядків гімну «Інтернаціонал» (1871): «Вставайте, голодні й невільники! Вставайте, ви, що несете на собі прокляття!» [Gutjahr P. 2001: 497]. Ліппард був настільки відданий справі захисту пригноблених, що заснував загальнонаціональну робітничу організацію під назвою «The Brotherhood of the Union», метою якої був спротив капіталістичній системі засобами створення мережі профспілкових організацій, які мали співпрацювати на демократичних засадах.

Зауважимо, що Ліппарду все ж було не до снаги завжди залишатися лишень політично заангажованим митцем. Він повсякчас почувався ще й майстром сенсаційності, відмовлятися від котрої не мав жодного наміру. З цієї причини дуже легко, просто натхненно переходив від пропагандистської антикапіталістичної риторики до сенсаційного модусу письма, котрий у своїх найбільш загострених проявах надто віддалявся від соціально-політичної проблематики, провокував і

використовував типово сенсаційні страхітливі, брутальні почуття.

Яким чином пояснити таке поєднання соціальної проблематики і стовідсоткової сенсаційності? Ліппард виступав не лише на захист американських демократичних мас, але й робив це із позиції демократичних мас — він користувався риторикою американської робітничої культури. Як ідеолог, який пропагував радикальні соціальні перетворення, він послуговувався жорстокими образами, які дозволяли сказати про справжню сутність ворожої соціальної еліти. Як митець, якого створило демократичне суспільство, яке він так наполегливо захищав, Ліппард добре розумів, що суспільний прошарок бідняків і робітників отримує величезне задоволення від зображень відвертого насильства, які втілювало їхні сповнені виняткової агресії мрії про зміни власного життя. У роки економічної кризи, після фінансової паніки 1837 року, американські робітники намагалися вивільнити цю агресію, об'єднуючись у різноманітні бійцівські клуби і банди, які з'ясовували стосунки під час нескінченних запеклих вуличних бійок. Отже, радикальний демократ Ліппард користувався сенсаційною риторикою водночас для того, щоби викривати злочини багатіїв і задовольняти протестні настрої, бунтівні мрії демократичної маси. Він звертався до слова як до зброї, так подібно тому, як члени вуличних банд Філадельфії або Нью-Йорка користувалися палицею і ножом. Один з сучасників стверджував: «справою всього його життя була боротьба із суспільними вадами, він бажав схопити тиранію за горло й задушити до смерті».

Саме намаганнями перетворити слово на разючу зброю, вірогідно, пояснювало те, що Ліппард був схильний до надмірного використання сенсаційної риторики: сенсаційності, так би мовити, заради самої сенсаційності. У романі «The Quaker City» зустрічаємо гіпертрофовану сенсаційність та відвертий еротизм, котрі подекуди

затмарюють і навіть взагалі знищують будь-які виразно сформульовані політичні ідеї. Цей роман нагадує дивовижний лабіринт, з прихованими секретними переходами у інші виміри і небезпечними, смертоносними пастками, які несподівано відкриваються під ногами розгублених читачів. Як стверджує один з персонажів цього твору, тут «усе мінливе й немає нічого сталого, усе змінюється й трансформується, немає нічого постійного. Усі страхи й сподівання, впевненість й розчарування, радощі й горе звалені на плечі людини, як ціла купа непотрібного краму мандрівного торгівця» [*Lippard G. 1995: 210*].

Читацька увага зосереджується на зображенні картин на кшталт калюж крові й шматків мозку біля тіла вбитої старої жінки, описів розчленованих людських тіл у трупарні міського шпиталю, численних сцен повішання і отруєння - кошмарних видінь, які заповнюють ледь не кожен сторінку роману. Сам Ліппард не вбачав у цьому нічого дивного або загрозливого для власного мистецтва. Був переконаний у неможливості писати в інший спосіб. Він постійно скаржився, що американська література «не намагається передати усю екстравагантність сучасного життя, або ж створювати картини, які виходять за вузькі межі буденної дійсності - зовсім навпаки, вони екстравагантні хіба що у своїй дивовижно пасивній поступливості усталеним літературним умовностям, й дозволяють собі крайнощі лише у математичних розрахунках прибутків від праці найманих робітників» [*Reynolds D. 2011: 382*]. У власних романах Ліппард кидав виклик усім правилам і заборонам «благородної літератури», яку він асоціював із духовно розпеченою американською аристократією, котра все ще трималася за чужоземні літературні традиції. Ліппард сміливо порушував наративну лінеарність та хронологічну послідовність подій, часто змінював перспективи і тон оповідання заради створення гіпнотичного ефекту впливу на читача. Він навіть

вихвалявся, що сюжет роману «Paul Ardenheim» був «цілковито неймовірним» та «наскрізь неправдоподібним»; «автор пишається тим, що він написав найнеймовірнішу книгу на світі». Подібним чином він стверджував, що його інший відомий роман, «The Nazarene» був «дивною книгою», яка «зневажала правила, вигадані літературними критиками».

Американська читацька публіка захоплювалася ірраціональним сенсаційним стилем Ліппарда. Лише у перший рік після оприлюднення роман «The Quaker City» було продано накладом у 60 000 тисяч примірників; у наступне п'ятиріччя книжковий ринок щороку поглинав 30 000 примірників роману. Ліппард став настільки відомим, що навіть поважне «благородне» видання «Godey's Lady's Book» ("Книга для дам видавця Годі"), яке сам письменник свого часу жорстко критикував, у 1848-му році визнало його «поза сумнівом найпопулярнішим письменник наших днів, романи котрого продаються тисячами, їх постійно перевидають, тоді як твори інших авторів лише збирають пилюку на полицях книгарень».

Висновки і перспективи подальшого дослідження.

Американська сенсаційна література, найяскравішими зразками якої стали викривальні бестселери Ліппарда, впродовж 1840-х років трансформувалася у гетерогенне вмістище ідейних і художніх протиріч, притаманних бурхливій демократичній культурі молоді американської республіки. Лише за десятиріччя Готорну і Мелвіллу вдалося створити великі прозові тексти, котрі перевершили романи Ліппарда за інтенсивністю проникнення в глибини невіршувального співіснування добра і зла у світлі людській душі. Але перш ніж ці твори з'явилися в літературному просторі доби Американського Ренесансу, їм проклали шлях популярні сенсаційні твори Ліппарда. Роман «The Quaker City» постає у цьому культуральному контексті справжньою квінтесенцією естетичних та ідейних засад

красного письменства Америки дев'ятнадцятого сторіччя, адже у цьому творі, у нескінченному суперечливому діалозі співіснують найважливіші сюжети й образи, що сформували неповторну національну ідентичність літератури Сполучених Штатів. Звісно, Ліппарду не вдалося органічно поєднати ці конфліктні елементи і створити насправді великі і багатозначні образи-символи. Проте він спромігся здійснити сміливий прорив у напрямку до появи у дискурсивному просторі літератури доби романтизму діалогічної арени, на якій сходилися у протиборстві та взаємодії «голоси» популярних трендів демократичної культури Америки. Наступний крок до увиразнення невіршувальностей буття людини у великому американському місті зробили послідовники і, водночас, антагоністи Ліппарда — класики «високої» американської літератури 1850-х років.

Література:

1. *Gutjahr P. 2001: Gutjahr P. Popular American Literature of the 19th century.* — New York : Oxford University Press, 2001, — 1220 p.
2. *Lippard G. 1995: Lippard G. The Quaker City, Or, the Monks of Monk Hall.* — Boston : University of Massachusetts Press, — 632 p.
3. *Reynolds D. 2001: Reynolds D. Beneath the American Renaissance.* — New York : Oxford University Press, 2011, — 625 p.
4. *Tocqueville A. 2006: Tocqueville Alexis. Democracy in America.* — New York: Penguin Classics, 2006, — 992 p.

Калиниченко М.М. Творчество Джорджа Липпарда в дискурсе североамериканской литературы XIX века

В статье представлена первая в истории украинского литературоведения аналитическая интерпретация творческой биографии самого известного популярного автора Соединенных Штатов первой половины девятнадцатого века — сенсационного литератора Джорджа Липпарда. Акцентирована необходимость тщательного изучения всей полноты и сложности художественных связей писателя с дискурсивными практиками демократической культуры его родины. Рассмотрены некоторые особенности идейного и эстетического влияния Липпарда на

творчество главных представителей литературы эпохи Американского Ренессанса.

Ключевые слова: Джордж Липпард, дискурс, Американский Ренессанс, сенсационная литература

УДК 821.111-31.09(73)

"20" Дж.С.Фoер:159.937

ББК Ш5(7Спо)6-4Фoер Дж.54

Р.А.Кохан, аспірант, м. Львів

**«Радісна» модель трагічного світосприймання у романі
Дж. С. Фoера «Страшенно голосно та неймовірно
близько»**

Пропонована стаття присвячена аналізу «поетики трагедії» як ключового сюжетотвірного елемента роману сучасного американського письменника Дж. С. Фoера «Страшенно голосно і неймовірно близько». Літературний твір розглянуто у контексті метамодерністичної свідомості автора у процесі моделювання художнього світу та читача у процесі його рецептивного «розкодування», зважаючи на естетичну своєрідність твору про дитину для дорослих читачів. Складність, багатосаровість та неоднорідність проблематики (йдеться про «особливого» хлопчика-підлітка у пост-травматичний період після подій 11 вересня), композиція та інтенційні кореляції з позатекстовою дійсністю утворюють неоднозначні дихотомії художнього та загальнолюдського значення, причому читач стає імпліцитно зумовленим автором ядром єдності «твір-життя».

Актуальність, суперечливість та множинність інтерпретаційних можливостей «дитячої» проблематики у «дорослих» творах надають обраній тематиці перспективності у подальших дослідженнях.

Ключові слова: трагедія, рецепція, підліток, моделювання, інтерпретація, інтенція.